

Par trīslīmeņu pašvaldībām

Gan tagadējām pašvaldībām, gan piedāvātajai pašvaldību reformai ir daudz trūkumu. Tāpēc jāizveido trīslīmeņu pašvaldības struktūra, kas galvenokārt līdzinās Zviedrijas sistēmai (*landsting* lēnu/rajonu apgabalos, komūna/pilsēta un komūndaļa/pilsētas daļa).

Līmeņi

1. Rajons
2. Pašvaldība / pilsēta
3. Pagasts / lielākajām pilsētām: pilsētas daļa

1. Rajons

Rajonam ir vairāk pārskata, plānošanas un kontroles loma.

Viņš arī organizē veselības aprūpi un sabiedrisko transportu, var arī būt satiksmes plānošana un kultūra augstākajā līmenī (kā zviedru *landsting*).

Darbā ietilpst arī reģionālā satiksmes plānošana un reģionālo ceļu uzturēšana, kā arī vides pārvalde un būvpārvalde.

Katrā rajonā ir vairākas pašvaldības vai pilsētas.

Piemēri:

Apvienotajā Karalistē - *county*

Vācijā - *Regierungsbezirk*

Zviedrijā - *län/region*

2. Pašvaldība / pilsēta

Pašvaldības ir lielākā vienība un tai ir gan lemjošā loma, gan arī izpildošā tajās jomās, ko kontrolē rajons.

Viņas rūpējas par izglītību, sociālajiem pakalpojumiem, komunālajiem pakalpojumiem, kultūru, labiekārtošanu un tīrību, nodarbinātību, sabiedrisko kārtību, mājokļu jautājumiem un plāno un uztura pašvaldību ceļus.

Zem pašvaldībām ir pagasti vai pilsētas daļas.

3. Pagasts / pilsētas daļa

Pagastiem un pilsētas daļām (vai distriktiem), kas ir lielāki par apkaimēm, ir visciešākā saikne ar iedzīvotājiem un viņi arī uztura sakarus ar viņiem. Viņiem var arī būt atbildība par pamatskolu, bērnudārzu, bibliotēku, pansionātu uzturēšanu.

Darbā ietilpst organizēt vietējos pasākumus, publiskās apspriešanas, kontakts ar iedzīvotājiem (var izveidot un uzturēt pašvaldības vietējo vienas pieturas biroju).

Piemēri:

Vācijā - *Ortsteil/Gemeindeteil* un *Stadtteil*

Zviedrijā - *kommundel* un *stadsdel*

Spānijā - *distrito*

Finanses

Rajonam un pašvaldībām ir savs nodokļu procents, kam kopā vajadzētu būt apmēram tik pat daudz, cik tagad pašvaldību nodoklis.

Pašvaldības/pilsētas pašas iedala nodokļu naudu pagastiem/apkaimēm.

Kontrole

Lai mazinātu korupcijas riskus, pašvaldībām ir kontroles funkcija pār rajoniem un otrādi.

Abas var veikt auditus un ierosināt otra atcelšanu.

Vēlēšanas

Rajonu un pašvaldību pārvalde tiek ievēlēta atklātās vēlēšanās.

Var apvienot rajonu vēlēšanas ar Saeimas vēlēšanām, lai būtu politiska daudzveidība starp rajoniem un pašvaldībām.

Varētu arī vēlē pagastus/pilsētas daļas, bet ir jautājums, vai tas nenogurdinās vēlētājus.

Tur iespējams pašvaldība varētu ievēlēt pārstāvjus.

Priekšrocības

Šī sistēma ņem vērā gan to, ka dažas lietas būtu jādara lielākā kontekstā nekā pašvaldībā, gan arī to, lai pašvaldības būtu pieejamākas un tuvākas iedzīvotājiem.

Zemākais pašvaldību līmenis noteikti arī veicinās teritoriālās reformas pieņemšanu.

Sistēma arī dod liekākas iespējas ierobežot korupciju nekā vienlīmeņu pašvaldības, sevišķi ja ir atšķirīgs politiskais sastāvs līmeņos.

Rīgai dos ekstra priekšrocību, ka varēs likvidēt Rīgas satiksmi un izveidot pilnīgi jaunu uzņēmumu.

Jautājumi

Ir vēl daudz praktisko jautājumu šim priekšlikumam, kuri jārisina (daudzi no šiem jautājumiem būs arī jārisina ar VARAM priekšlikumu):

- kad ieviest?
- līmeņu nosaukumi
- tieši kādas funkcijas un atbildība būs šiem līmeņiem?
- vēlēšanas kārtība
- kā iedalīt pa rajoniem?
- kontroles mehānismi un sankcijas
- kā pārņemt īpašumus no esošām pašvaldībām

